

дітей та підлітків / перекл. з англ.; ред. Л. Підлісецька. Львів: Видавництво Українського католицького університету. 2014. 112 с.

Дарія ТУЖАНСЬКА,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
навчально-наукового інституту № 3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший науковий співробітник наукової лабораторії навчально-наукового інституту № 3 Національної академії внутрішніх справ

Наталія ФЕДОРОВСЬКА

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ

Жорстоке поводження з дітьми і зневага їхніми інтересами можуть мати різні види й форми, але їх наслідками завжди є серйозний збиток для здоров'я, розвитку і соціалізації дитини, нерідко й загроза її життю чи навіть є причиною смерті. Часто самі постраждалі не розуміють, що над ними чиниться насильство, наприклад, коли їм постійно погрожують, забороняють навчатися, контролюють кожний крок, ображають та принижують, як наслідок - все починає сприйматись як норма.

Домашнє насильство стосовно дитини – це вчинення фізичного, психологічного, сексуального або економічного насильства у будь-якій формі. До цих дій належать: нанесення дитині фізичних травм у формі побиття, штовхань, ударів, ляпасів, потиличників, покарання ременем, припікання запаленими цигарками, спроби удушення чи втоплення дитини, продаж дітей та торгівля ними, боргова залежність, примусова праця, використання дитини для заняття проституцією, виробництва творів, зображень, кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм, інших предметів порнографічного характеру, використання дитини в жебрацтві, втягнення у злочинну діяльність, залучення до вживання алкоголю, наркотичних засобів, психотропних речовин, статеві зносини та розпусні дії стосовно дитини з використанням примусу, погрози та сили.

Концепцію «дитина – свідок, дитина, яка постраждала від домашнього насильства» було введено до українського законодавства у 2018 році Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», де у статті першій визначено таке поняття: «дитина, яка постраждала від домашнього насильства – це особа, яка

не досягла 18 років та зазнала домашнього насильства у будь-якій формі або стала свідком (очевидцем) такого насильства» [1].

Три мільйони дітей, які страждають від домашнього насильства, будучи свідками - це не статистичні дані, а соціологічні. Насправді таких дітей та дорослих значно більше, ніж звернень, зареєстрованих Національною поліцією України. За офіційними даними, поліція за рік реєструє понад 100 тисяч звернень за фактом домашнього насильства. Але до правоохоронців звертаються не більш ніж 10% постраждалих від насильства. На жаль, у нашому суспільстві ще досі існує думка: «Якщо дитина не є безпосередньо постражданою від насильства, з нею все добре, то це означає, що її права не порушені!». Однак багато дітей страждають від опосередкованих дій дорослих людей, а саме в випадку, коли вони є свідками (очевидцями) насильства [2].

Характерні ознаки фізичного насильства у дитини:

- множинні специфічні ушкодження (відбитки пальців, ремня, сигаретний опік, крововилив в очне яблуко, ділянки облісіння на голові, вибиті або розхитані зуби, розриви і порізи у роті, пошкодження кінцівок і внутрішніх органів);

- затримка фізичного розвитку;

- ознаки поганого догляду (гігієнічна занедбаність, неохайний зовнішній вигляд, висип);

- пасивне реагування на біль, прагнення приховати причину ушкоджень і травм;

- побоювання іти додому;

- відсутність друзів, небажання спілкуватися з однолітками, дорослими;

- лякливе ставлення до зауважень, критики, негативізм, агресивність;

- надмірна поступливість;

- брехливість, злодійство, жорстоке поводження з тваринами;

- вживання алкоголю, наркотиків, суїцидальні спроби.

Стамбульська конвенція розглядає питання віктимізації дітей у якості свідків та підкреслює важливість надання підтримки з боку фахівців (ст. 22, 23 і 26) і обов'язкового врахування найкращих інтересів дитини (ст. 26.2). Під час оцінювання найкращих інтересів дитини слід врахувати усі відомі випадки насильства (ст. 31.1). Інші додаткові заходи, такі як тимчасове або постійне вилучення дитини з сім'ї, слід розглядати як заходи крайньої необхідності, тоді як пріоритетними повинні бути нагальні заборонні приписи або приписи про захист [3].

За перше півріччя 2023 року до Національної соціальної сервісної Служби України надійшло 3060 звернень від дітей щодо домашнього насильства. Кількість дитячих звернень могла б бути іншою, проте частина випадків замовчується самими постраждалими, бо не всі діти і батьки розуміють визначення домашнього насильства і що воно є різним [4].

У 2023 році до Національної поліції надійшло понад 216 тис. заяв та повідомлень про факти вчинення домашнього насильства, у тому числі 7 тис. – від дітей. Також підтвердилися факти вчинення домашнього насильства щодо 9,5 тис. дітей [5, с. 24].

На сьогодні запобігання та протидія домашньому насильству визначена Міністром внутрішніх справ України пріоритетом у діяльності Національної поліції України на найближчі роки. Слід зазначити, що безпека дітей є одним із пріоритетів у діяльності поліції, а особливо в умовах воєнного стану. Реалізується низка проєктів, спрямованих на формування безпечного простору, посилення профілактичної складової, забезпечення захисту прав дітей. Особливо важливою ця робота у є нинішніх реаліях, коли зросла потреба не лише у фізичній безпеці, а й в психологічній підтримці, підвищенні емоційної стійкості. Чимало уваги приділяється створенню безпечних умов навчання, зокрема для дітей із родин, що опинилися у складних життєвих обставинах.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. Поняття «Дитина-Свідок» у національному законодавстві (16.02.2023). URL: <https://drohobych-rda.gov.ua/news/ponyattya-dytyna-svidok-u-natsionalnomu-zakonodavstvi.html>

3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція): ратиф. від 20.06.2022 № 2319-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

4. Домашнє насильство – як убезпечити себе та своїх дітей? (02.08.2023). URL: https://ombudsman.gov.ua/news_details/domashnyenasilstvo-yak-ubezpechiti-sebe-ta-svoyih-ditej

5. Захист інтересів дитини підрозділами Національної поліції (в контексті запобігання та протидії домашньому насильству): метод. реком. / В. Л. Костюк, Н. В. Федоровська. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 64 с.